

Aleksandar V. Gajić*

PRIRODA I STATUS SPECIJALIZOVANIH VEĆA I SPECIJALIZOVANOG TUŽILAŠTVA KOSOVA: PROJEKAT EVROPSKE UNIJE SPROVEDEN PO „PROPISIMA KOSOVA“**

Apstrakt: U ovom radu autor razmatra pitanja vezana za prirodu i status Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova čije osnivanje je projektovano od Evropske unije (u oblasti spoljne i bezbednosne politike) i sprovedeno putem instrumentarija tzv. Republike Kosovo uz punu logističku i finansijsku podršku Evropske unije. Po prirodi stvari, imajući u vidu da se bavi ključnim događajima iz perioda 1998–2000. godine, ove pravosudne institucije će se nužno baviti pravnim kvalifikacijama i statusom glavnih učesnika u sukobima na teritoriji Kosova i Metohije. Pravni i institucionalni okvir koji je nastao formiranjem Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova upravo omogućava sprovođenje politike tužilaštva koja ide u pravcu „legalizacije“ Oslobođilačke vojske Kosova i jačanja zahteva pojedinih političkih aktera za nezavisnošću Kosova.

Ključne reči: Specijalizovana veća Kosova, Specijalizovano tužilaštvo Kosova, Rezolucija Saveta bezbednosti UN 1244 (1999), Kosovo, Evropska unija, Savet Evrope.

UVOD

Priroda i status Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova (*Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office, Dhomat e Specializuara dhe Zyra e Prokurorit të Specializuar të Kosovës*) nisu bila predmet naročite pažnje u našoj naučnoj i stručnoj javnosti.¹ Smatramo da je nužno da se bavimo ovim „pra-

* Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, vanredni profesor, gajić@ius.bg.ac.rs. Autor je glavni pravni savetnik u Ministarstvu spoljnih poslova Republike Srbije i savetnik u Ministarstvu pravde Republike Srbije. Stanovišta koja su izražena u ovom članku nisu nužno i stanovišta Ministarstva spoljnih poslova, Ministarstva pravde ili Vlade Republike Srbije.

** Rad je izrađen u okviru projekta Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu za 2022. godinu: Savremeni problemi pravnog sistema Srbije – Uticaj međunarodnog prava i međunarodnih procesa na pravni sistem Republike Srbije.

1 U Srbiji van teritorije Kosova i Metohije objavljen je samo jedan članak na temu Specijalizovanih veća Kosova. Vid. S. Stojanović /2018/: Specijalizovana sudska veća Kosova u Hagu – generalni

vosudnim institucijama“ formiranim na delu teritorije Republike Srbije (na teritoriji Kosova i Metohije) radi suđenja za zločine izvršene u periodu 1998–2000. godine na koje se ukazuje u Rezoluciji 1782 (2011) Parlamentarne skupštine Saveta Evrope kojom se usvaja Izveštaj o nečovečnom postupanju sa ljudima i nedozvoljenoj trgovini ljudskim organima na Kosovu (Izveštaj Dika Martija, Izveštaj Saveta Evrope),² čija se navodna nadležnost poklapa sa nespornom nadležnošću pravosudnih organa Republike Srbije.

Projekat formiranja Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva osmišljen je na nivou Evropske unije, navodno radi sprovođenja Izveštaja Saveta Evrope putem formiranja pravosudnih institucija koje su u potpunosti inkorporisane u pravosudni sistem formiran po ustavu koji Republika Srbija ne priznaje (tzv. Ustavu Republike Kosovo). Za razliku od Izveštaja Saveta Evrope koji se izričito poziva na Rezoluciju 1244 (1999) Saveta bezbednosti UN i ne prejudicira pitanje statusa teritorije Kosova i Metohije,³ Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova formirani su kao pravosudne institucije tzv. Republike Kosovo.⁴

Osnovna pitanja koja se postavljaju u vezi sa formiranjem i radom Specijalizovanog veća i Specijalizovanih tužilaštva Kosova tiču se njihovog statusa (osnova kreiranja) pa samim tim i statusa teritorije Kosova i Metohije, statusa aktera u oružanom sukobu na teritoriji Srbije (Kosova i Metohije), posebno tzv. Oslobodilačke vojske Kosova (OVK) i drugih albanskih oružanih grupacija u relevantnom periodu (1998–2000) i statusa žrtava, posebno srpskog i drugog nealbanskog civilnog stanovništva. Pravni i institucionalni okvir koji je nastao formiranjem Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova upravo omogućava sprovođenje politike tužilaštva koja ide u pravcu „legalizacije“ Oslobodilačke vojske Kosova i jačanja zahteva pojedinih političkih aktera za nezavisnošću Kosova.

1. PROJEKAT EVROPSKE UNIJE: OSNIVANJE SPECIJALIZOVANIH VEĆA I SPECIJALIZOVANOG TUŽILAŠTVA KOSOVA

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova osnovani su na način koji je osmišljen na nivou Evropske unije u političkom okruženju koje je nastalo na-

pristup – in: *Suverenitet i rad međunarodnih sudova*, Udruženje za međunarodno krivično pravo, Tara, pp. 262–287.

- 2 Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution 1782 (2011) *Investigation of allegations of inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo*.
- 3 Izveštaj Saveta Evrope je jasan u pogledu statusa Kosova u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 (1999). U napomeni br. 1 Izveštaja Saveta Evrope između ostalog stoji „sve reference na Kosovo u ovom tekstu, bilo da je reč o teritoriji, institucijama ili stanovništvu, treba razumeti u punoj saglasnosti sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 i bez prejudiciranja statusa Kosova.“
- 4 Na samom početku čini se nužnim da napomenemo, bez ulaženja u dublju raspravu koja je izložena na drugom mestu, da je sa stanovišta međunarodnog prava Kosovo i Metohija teritorija u sastavu Republike Srbije koja se na osnovu Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 (1999) nalazi pod međunarodnom upravom. Vid. A. Gajić /2018/: *Međunarodnopravni status Kosova i Metohije i pridruživanje Srbije Evropskoj uniji*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.

kon jednostranog proglašenja nezavisnosti Kosova (2008) i usvajanja Izveštaja Dika Martija (2011).

Evropska unija je nakon proglašenja nezavisnosti preuzela ključnu ulogu u političkim procesima izgradnje institucija na teritoriji Kosova i Metohije.⁵ 2011. godine u kontekstu Spoljne i bezbednosne politike EU razmatrano je pitanje sprovođenja Izveštaja Saveta Evrope u okviru Komiteta za politiku i bezbednost i tom prilikom je osnovan Specijalan istražni tim (*The Special Investigative Task Force*)⁶ radi sprovođenja „nezavisne istrage“ o navodima iz Izveštaja Saveta Evrope.⁷ Dok je istraga još bila u toku, izvršena je razmena pisama (nota) između predsednice Kosova (koja se potpisala kao predsednica tzv. Republike Kosovo) i visoke predstavnice EU za spoljnu i bezbednosnu politiku (*High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy*) koji je imao za predmet produženje misije EULEKS i detaljan plan formiranja specijalizovanih veća⁸ u okviru pravosudnog sistema Kosova koja će raditi van teritorije Kosova.

Razmenom pisama između predsednika tzv. Republike Kosovo i predstavnika Evropske unije, predviđen je i detaljno razrađen plan da se uz pomoć EULEKS-a⁹ formira, obezbedi finansiranje i stvori pravni okvir koji bi se sastojao od „delegacije ovlašćenja“ sa tzv. Kosova na Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova kao integralnog dela pravosudnog sistema Kosova.¹⁰ Kako navodi S. Vilijams, umešanost EU u uspostavljanje i delovanje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog

5 Uloga EU potvrđena je i predsedničkim saopštenjem Saveta bezbednosti UN. „Savet bezbednosti pozdravlja saradnju između Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih aktera unutar okvira Rezolucije Saveta bezbednosti 1244 (1999), i takođe pozdravlja kontinuirane napore Evropske unije da unapredi evropsku perspektivu celokupnog Zapadnog Balkana i time da odlučujući doprinos regionalnoj stabilnosti i prosperitetu.“ Izjava predsednika Saveta bezbednosti, 26. novembar 2008, S/PRST/2008/44. Vid. D. D. Doli /2019/ *The International Element, Statehood and Democratic Nation-building: Exploring the Role of the EU and International Community in Kosovo's State-formation and State-building*, Springer, posebno Ch. 6.1 „The EU's Engagement with Kosovo's State-Building Process: A Legal Perspective on Internal and External Factors“, p. 13.

6 Specijalni istražni tim imao je sedište u Briselu kao institucija EU i trajao je do 2016. godine kada je Specijalizovano tužilaštvo Kosova „preuzelo njegov mandat i osoblje“ kako se navodi, na osnovu Zakona o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu Kosova koji je usvojen od Skupštine Kosova. (Vid. <https://www.scp-ks.org/sr/specijalizovano-tuzilastvo/specijalni-istrasni-tim>). Dakle, kako se navodi na zvaničnoj web prezentaciji Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova, na osnovu unutrašnjeg propisa Kosova preuzeta je funkcija i osoblje institucije Evropske unije?

7 Vid. Prvi izveštaj, Specijalizovana veća Kosova i Specijalizovano tužilaštvo Kosova, p. 8.

8 https://www.scp-ks.org/sites/default/files/public/04-l-274_a_1.pdf.

9 EULEKS nije osnivač specijalizovanih veća. Kako se navodi u Odluci Saveta EU: „For the purposes of fulfilling its mandate, including its executive responsibilities, as set out in Article 3(a) and (d), EULEX KOSOVO shall support re-located judicial proceedings within a Member State, in order to prosecute and adjudicate criminal charges arising from the investigation into the allegations raised in a report entitled “Inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo” released on 12 December 2010 by the Special Rapporteur for the Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Council of Europe.“ COUNCIL DECISION 2014/685/CFSP of 29 September 2014 amending Joint Action 2008/124/CFSP on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO, OJ L 284/51 od 30.09.2014.

10 O ovlašćenjima Kosova u pogledu sprovođenja Izveštaja Saveta Evrope biće reči kasnije u radu, kako ne bismo vršili nepotrebna ponavljanja.

tužilaštva Kosova „je prvi put da je Evropska unija direktno podržala uspostavljanje i delovanje posebnog specijalizovanog internacionalizovanog tribunala.“¹¹

U cilju implementacije ovog sporazuma, odnosno političkih obaveza koje se na njemu temelje,¹² usvojeni su amandmani na tzv. Ustav Republike Kosovo (čl. 162)¹³ i poseban zakon kojim se detaljno regulišu pitanja vezana za osnivanje i rad specijalizovanih veća i specijalizovanog tužilaštva Kosova (Zakon o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu Kosova).¹⁴

Jednom rečju, Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova osnovani su kao projekat osmišljen od strane Evropske unije koji je sproveden po striktno unutrašnjim propisima tzv. Republike Kosovo.¹⁵ Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo stao je na stanovište da su ove institucije formirane „u okviru pravosudnog sistema Kosova.“

2. SEDIŠTE SPECIJALIZOVANIH VEĆA I SPECIJALIZOVANOG TUŽILAŠTVA KOSOVA

Pitanje sedišta Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova uređeno je tzv. Ustavom Republike Kosovo (čl. 162) i Zakonom o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu Kosova. Prema tzv. Ustavu Republike Kosovo, Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo „mogu imati sedište na Kosovu i u inostranstvu“ i „mogu da obavljaju svoje funkcije u oba sedišta ili drugde, po potrebi.“ Međutim, čl. 3 (6) Zakona (Temeljna načela) predviđeno je da je „[s]edište Specijalizovanih veća je na Kosovu“ i navodi se da „u skladu sa međunarodnim sporazumom sa državom domaćinom, sedište Specijalizovanih veća postoji i u državi domaćinu van teritorije Kosova, a može se vanredno uspostaviti i drugde ako je to neophodno i u interesu ispravnog sprovođenja pravde.“

Prema pravnom okviru tzv. Republike Kosovo sedište ovih institucija je na Kosovu i u državi domaćinu van teritorije Kosova. Pitanje sedišta detaljno je regulisano sporazumima Kosova (koje je prilikom njihovog zaključenja istupalo pod

11 S. Williams /2016/: The Specialist Chambers of Kosovo: The Limits of Internationalization, *Journal of International Criminal Justice*, n°14/1, p. 30.

12 Pravna priroda ovog sporazuma je predmet različitih tumačenja (o čemu će biti reči kasnije). Nesporno je da ovom razmenom pisama stvorila *politička obaveza* izmene tzv. Ustava Republike Kosovo i donošenja zakona o formiranju ovih pravosudnih institucija, o čemu će biti reči kasnije u radu.

13 U dokumentu kojim je usvojen amandman navodi se, između ostalog „Skupština Republike Kosovo, na osnovu člana 65 (2) Ustava Republike Kosovo usvaja Amandmane na Ustav Republike Kosovo“ koji su prema tekstu tog dokumenta stupili na snagu nakon usvajanja „u Skupštini Republike Kosovo“ 3. avgusta 2015.

14 Zakon br. 10.201 065/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu Kosova usvojen 03. avgusta 2015. godine.

15 Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo stao je na stanovište da su ove institucije formirane „u okviru pravosudnog sistema Kosova. Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo, Presuda u slučaju br. KO26/15 od 15. aprila 2015. (Presuda) par. 36, p. 7. Nema mnogo lako dostupnih podataka u javnom domenu o radnjama koje su prethodile ovom ključnom momentu u formiranju Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova.

nazivom „Republika Kosovo“) sa Kraljevinom Holandijom. Zaključena su dva sukcesivna sporazuma, Interimni sporazum između Kraljevine Holandije i Republike Kosovo u pogledu domaćinstva specijalističkih sudskih institucija Kosova u Holandiji (*Interim Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Kosovo concerning the Hosting of the Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution in the Netherlands*) 26. januara 2016. godine i Sporazum između Kraljevine Holandije i Republike Kosovo u pogledu domaćinstva izmeštenih (relociranih) specijalističkih sudskih institucija Kosova u Holandiji (*Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Kosovo concerning the Hosting of the Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution in the Netherlands*) od 15. februara 2016.¹⁶

Ovi sporazumi zaključeni su, kako u njima stoji, između „Kraljevine Holandije i Republike Kosovo.“ Njima se potvrđuje i čini nespornim da su Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova, pravosudne institucije tzv. Republike Kosovo. Ovim sporazumom se daje jasna kvalifikacija po pitanju prirode i sedišta Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva kao ‘nacionalnim institucijama’ tzv. Republike Kosovo“, dok je Kraljevina Holandija država domaćin relociranih (izmeštenih) specijalizovanih institucija Kosova („*Kosovo Relocated Specialist Judicial Institutions*)“¹⁷

Kraljevina Holandija je država koja je priznala i snažno podržava zalaganje političkih aktera za nezavisnost Kosova. Po prirodi stvari, u drugoj državi ne može biti sedište institucija stranih država ili entiteta, i stoga Holandija nije mogla da bude imenovana kao zemlja *sedišta* pravosudnih institucija entiteta kog priznaje kao nezavisnu državu. Stoga je upotrebljena kvalifikacija „relocirane (izmeštene) specijalne sudske institucije“. Sporazumima se čini nespornim da Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo nisu međunarodne pravosudne institucije, već da je Holandija država domaćin pravosudnih institucija čije je sedište na Kosovu.¹⁸

Sporazum o sedištu nije trajni međunarodni ugovor, već je u skladu sa čl. 54 ovog Ugovora zaključen na period od godinu dana, „nakon čega se automatski produžava za konsekutivne periode od godinu dana, sve dok je obezbeđeno adekvatno i potrebno finansiranje troškova.“ U slučaju da troškovi nisu obezbeđeni „država domaćin može notifikovati Republici Kosovo, u pisanom obliku, unutar tri meseca pre isteka inicijalnog perioda od godinu dana ili konsekutivnog perioda od godinu dana, da ne želi da produži ovaj Sporazum.“¹⁹

16 Vid. <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Treaty/Details/013132>. Pregledom UN Treaty Series ustanovili smo da ovi sporazumi nisu registrovani kod Sekretarijata Ujedinjenih nacija (budući da Kosovo nije država po međunarodnom pravu).

17 Vid. čl. 1 (Use of terms) „the Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution’ means the relocated Specialist Chambers and Specialist Prosecutor’s Office as established by Kosovo Law No. 05/L-053...“

18 U skladu sa čl. 3 između Kraljevine Holandije i tzv. Republike Kosovo „The Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution shall have a seat in the Host State.“ Vidi i Zakon br. 065/L-053.

19 Vidi čl. 54 (1) Sporazuma. Članom 47 Ugovora predviđeno je da „svi troškovi koji se odnose na prisustvo i funkcionisanje Kosovskih relociranih specijalizovanih institucija u državi domaćinu i koje snosi država domaćin, a koji se odnose na funkcionisanje kosovskih relociranih specijalizovanih sudskih institucija u državi domaćinu snosi izmeštena specijalizovana sudska institucija Kosova u skladu sa Zakonom Kosova br. 04 –L-247 o ratifikaciji međunarodnog sporazuma

Sporazum o sedištu takođe „prestaje da bude na snazi ukoliko se sedište Kosovskih relociranih specijalizovanih sudskih institucija izmesti sa teritorije države domaćina /Holandije/ ili ukoliko se specijalizovane pravosudne institucije Kosova raspuste na osnovu saopštenja Saveta Evropske unije Republici Kosovo o okončanju njihovog rada, osim ukoliko se takve odredbe mogu primeniti u vezi sa redovnim okončanjem rada Kosovskih relociranih specijalizovanih sudskih institucija u njihovo sedište u državi domaćinu i raspolaganja njegovom imovinom unutar nje kao i odredaba koje garantuju imunitet od pravnih procesa bilo koje vrste u vezi sa izgovorenim ili napisanim rečima ili radnjama učinjenim u zvaničnom svojstvu.“²⁰

Sporazum o sedištu (iako deo projekta Evropske unije kojim se predviđa da će se njihov rad odvijati van teritorije Kosova i Metohije) zaključen je između Kosova i Holandije bez učešća Evropske unije.

3. PRIRODA SPORAZUMA POSTIGNUTOG RAZMENOM PISAMA IZMEĐU PREDSTAVNICE EVROPSKE UNIJE ZA SPOLJNU I BEZBEDNOSNU POLITIKU I PREDSECNICE KOSOVA

Evropska unija, barem formalno, istupa sa statusno neutralne pozicije. U svojim aktima Evropska Unija nikada ne sadrži oznaku „Republika Kosovo“, tako i u pismu (koje čini deo navodnog sporazuma postignutog razmenom pisama) stoji da je upućeno „predsedniku Kosova“ a ne „predsedniku Republike Kosovo“. Međutim, jednako stoji i činjenica da je pismo tadašnje visoke predstavnice za spoljnu i bezbednu politiku (Ketrin Ešton) usledilo kao odgovor na pismo koje je upućeno u ime „Republika Kosovo“. Ovakav pristup Evropske unije nije novitet, već ustaljena praksa Evropske unije po pitanju komunikacije sa institucijama formiranim na teritoriji Kosova i Metohije.

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo su pravosudne institucije formirane tzv. Ustavom i Zakonom Kosova koji se po istoj proceduri po kojoj su usvojeni mogu i menjati. Nije reč o postojećim, stalnim sudskim institucijama koje imaju međunarodni osnov, već o specijalizovanim institucijama čiji se status, sedište, sastav, metod rada, procedure koje primenjuju itd. mogu menjati prostom izmenom zakona, odnosno voljom tzv. Skupštine Republike Kosovo.

Snažno je nastojanje da se razmena pisama između predstavnika Evropske unije i Kosova predstavi kao međunarodni osnov formiranja Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova.²¹

Razmena pisama između predsednice Kosova i visoke predstavnice za spoljnu i bezbednosnu politiku Evropske unije nije pravni osnov formiranja Specijalizova-

između Republike Kosovo i Evropske unije o EU misiji vladavine prava (*European Union Rule of Law Mission in Kosovo-EULEX*) od 23 aprila 2014, a ne iz budžeta Kosova, prema čl. 63(1) Zakona br. 05/L-053.

20 Član 54 (2) Sporazuma.

21 Kako navodi Vilijams, nije jasno da li obaveze koje se pominju u tim pismima formiraju pravne obaveze za Evropsku uniju (Williams. *op. cit.*, p. 29).

nog tužilaštva i Specijalizovanih veća Kosova, već način na koji je preuzeta politička obaveza da se izmenom tzv. Ustava Republike Kosovo i donošenjem posebnog zakona formiraju Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova. Iako je ova razmena pisama ratifikovana od strane tzv. Skupštine Republike Kosovo, ona nije sledila proceduru koja se zahteva za zaključenje ugovora Evropske unije. Reč je o veštom političkom i administrativnom manevru kojim se stvara privid postojanja međunarodnog pravnog osnova za formiranje ovih institucija koje su u potpunosti inkorporisane u tzv. pravosudni sistem Kosova.

Ovakvim manevrom ostvarena su dva cilja.

Prvi, da se osnivanje ovih institucija predstavi kao međunarodna obaveza tzv. Kosova u cilju sprovođenja izveštaja koji je usvojila Parlamentarna skupština Saveta Evrope (Izveštaj Dika Martija) i način jačanja zahteva za nezavisnošću Kosova, čime se ublažava otpor usvajanju izmena tzv. Ustava i usvajanju Zakona o formiranju Specijalizovanog tužilaštva i Specijalizovanih veća Kosova. Fingiranje međunarodnopravnog osnova je bilo dobro političko pokriće u kontekstu nastojanja za pridobijanje međunarodnog priznanja državnosti Kosova, a za čije formiranje nije postojala politička volja ključnih političkih aktera kosovskih Albanaca. Lakše je bilo „progutati“ tezu da je reč o međunarodnoj obavezi na osnovu Izveštaja Saveta Evrope i odnosa sa Evropskom unijom nego da postoji potreba za procesuiranjem odgovornih za teške zločine Oslobođilačke vojske Kosova izvršenih u periodu 1998–2000.

Drugi cilj sastoji se u „elegantnom“ (a suštinski brutalnom) prebacivanju odgovornosti sa EULEKS-a na institucije koje su formirane na teritoriji Kosova i Metohije na način koji nije u skladu sa međunarodnim pravom, uključujući tu i pravno obavezujuću rezoluciju Saveta bezbednosti UN 1244 (1999).²² Naime, EULEKS nije uspeo da ostvari vladavinu prava na Kosovu i Metohiji i nije ispunio očekivanja u pogledu „izvođenja ključnih izvršioca ratnih zločina i korupcije.“²³

4. IZVEŠTAJ SAVETA EVROPE I FORMIRANJE SPECIJALIZOVANIH VEĆA I SPECIJALIZOVANOG TUŽILAŠTVA KOSOVA

Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo smatra da uvođenje amandmana na Ustav Republike Kosovo „potiče iz Međunarodnog sporazuma između Republike Kosovo i Evropske unije od 14. aprila 2014. godine.“²⁴ 23. aprila 2014. godine tzv. Skupština

22 „Even as the SITF investigation began, both the EU and Kosovo authorities must quickly have concluded, if they had not already, that they were embarking on a task which might outlast EULEX’s own mandate and powers, entailing a new institution with particular requirements both for its legitimacy and capability This understanding was formalized in a 14 April 2014 exchange of letters between the EU and Kosovo, which Kosovo ratified and incorporated into domestic law two weeks later.“ Williams. *ibid.*, p. 78.

23 S. Och, K. Walters /2022/: Forced Justice: The Kosovo Specialist Chambers, *Duke Journal of Comparative & International Law*, p. 29 (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4103632). Članak je citiran uz dozvolu autora. Vidi i: Kosovo’s War Crime Trials: An Assessment ten Years On 1999–2009, Organization for Security and Co-operation in Europe – Mission in Kosovo, Department of Human Rights and Communities, 2010.

24 Presuda. *op. cit.*, para. 37.

Republike Kosovo je usvojila Zakon br. 04/L-274 o ratifikaciji međunarodnih sporazuma između Republike Kosovo i Evropske unije o misiji vladavine prava Evropske unije na Kosovu“ koji je stupio na snagu 30. maja 2014. godine.

Kako se navodi u amandmanu na tzv. Ustav Republike Kosovo i presudi tzv. Ustavnog suda Republike Kosovo, osnivanje ovih pravosudnih institucija „u okviru pravosudnog sistema Republike Kosova, je uslov za Republiku Kosovo za ispunjenje međunarodne obaveze u vezi sa izveštajem Parlamentarne skupštine Saveta Evrope (Dok. 12467) od 7. januara 2011. godine.“²⁵

Međutim, Izveštaj Saveta Evrope ni u jednom delu ne pominje obavezu za Kosovo (posebno ne za navodnu Republiku Kosovo, budući da se poziva na rezoluciju 1244 (1999) i da ne prejudicira budući status Kosova) da osniva specijalizovane pravosudne institucije radi suđenja za zločine na koje se taj izveštaj odnosi, dok se posebno naglašava obaveza saradnje članica Saveta Evrope sa EULEKS-om i Republikom Srbijom u pogledu istraga o ratnim zločinima i trgovini organima.

Parlamentarna skupština Saveta Evrope je pozvala članice Evropske unije i druge države da, između ostalog, „pojasne kompetencije EULEKS-a i/ili ma kog drugog međunarodnog sudskog tela čiji je mandat vršenje *follow-up* istraga, tako da njihova teritorijalna i vremenska nadležnost obuhvati sve kriminalne akte koji su povezani sa sukobom na Kosovu“.²⁶ U delu izveštaja koji je posvećen zahtevima Parlamentarne skupštine Saveta Evrope nema ni reči o uspostavljanju posebnih veća ili sudova, već se glavnina zadataka odnosi na EULEKS ili saradnju sa EULEKS-om.²⁷ Savet Evrope u ovom izveštaju ima statusno neutralnu poziciju, dok jednovremeno poziva „administraciju Kosova“ (*the Kosovo administration*) „da bezrezervno saraduje sa EULEKS-om i/ili bilo kojim međunarodnim sudskim telom koje je ovlašćeno da vrši istrage u okviru drugih procedura namenjenih iznalaženju istine o zločinima koji se vezuju za sukob na Kosovu, bez obzira da li je poznato ili pretpostavljeno poreklo osumnjičenih ili žrtava“, i poziva sve članice Saveta Evrope i države posmatračke da „odgovore bez nepotrebnog odlaganja na zahteve za sudsku saradnju koje im uputi EULEKS ili srpske vlasti u okviru njihovih tekućih istraga koje se tiču ratnih zločina ili trgovine organima“.²⁸

Drugim rečima, organi nadležni za sudsku istragu na koje se odnosi Izveštaj Saveta Evrope su EULEKS, vlasti Republike Srbije i međunarodnih sudskih tela. Nema ni pomena o „sudskim institucijama Kosova“. Valja posebno naglasiti da Izveštaj Saveta Evrope čini nespornim nadležnost sudova Republike Srbije u pogledu zločina tzv. Oslobođilačke vojske Kosova.

Parlamentarna skupština Saveta Evrope nema ovlašćenje da donosi pravno obavezujuće odluke. Rezolucije koje usvoji imaju prirodu preporuka ili zahteva na koje države treba da odgovore. Reč je o političkim zahtevima, a ne o kreiranju pravne obaveznosti, posebno ne za organe tzv. Republike Kosovo čiju navodnu državnost Savet Evrope ne priznaje.²⁹

25 Presuda. *ibid.*, 39.

26 Izveštaj Saveta Evrope. *op. cit.*, para. 19.

27 Izveštaj Saveta Evrope. *ibid.*

28 Vid. Izveštaj Saveta Evrope. *ibid.*, para. 19.6 i 19.7.

29 Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo bez ikakve analize Izveštaja Saveta Evrope jednostavno navodi: „ove obaveze (u vezi sa formiranjem specijalizovanih veća i specijalizovanog tužilaštva) proi-

Izveštaj Saveta Evrope ni u kom slučaju ne zahteva od „Kosovskih vlasti“ da sprovedu suđenja, tako da je deo rezonovanja i Ustavnog suda i legislativnih institucija na Kosovu i Metohiji, da je reč o ispunjenju obaveze Kosova jednostavno netačna. Izveštaj Saveta Evrope govori o nečemu sasvim drugom, o potrebi saradnje sa EULEKS-om, međunarodnim sudskim telima i vlastima Republike Srbije.

5. POZICIJA REPUBLIKE SRBIJE

Formiranje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova je vešt manevar Evropske unije (verovatno i SAD) kojim se pored formiranja snažnog mehanizma političkog pritiska, odgovornost za sprovođenje istraga i vođenje krivičnih postupaka u vezi sa zločinima obuhvaćenim izveštajem Saveta Evrope sa EULEKS-a prebacuje na „pravosuđe Kosova“ koje su sami kreirali, u okviru „ustavnog sistema“ formiranog u potpunoj suprotnosti sa Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 (1999) i zvaničnom pozicijom Saveta Evrope po pitanju statusa Kosova.

Pitanje nadležnosti pravosudnih organa Republike Srbije je jednostavno ignorisano. Kako Republika Srbija nema efektivnu vlast na teritoriji Kosova i Metohije (budući da je 1999. godine stavljena pod međunarodnu upravu) za nju je znatno otežano da sprovodi istrage i suđenja. Ostvarivanje formalnih oblika saradnje sa ovim „pravosudnim institucijama“ bi se protivilo politici očuvanja teritorijalnog integriteta i poštovanja međunarodnog prava, uključujući tu i Rezoluciju Saveta bezbednosti 1244 (1999), i suštinski bi predstavljalo podvrgavanje vlasti nepriznatog entiteta (koji nije formiran kao država) jedne od najznačajnijih nadležnosti države – nadležnosti da sudi za krivična dela koja su izvršena na njenoj teritoriji. Sa druge strane, Izveštaj Saveta Evrope je jasan po pitanju obaveza članica Saveta Evrope da saraduju sa vlastima u Srbiji po pitanju istraga koje se sprovode u vezi sa zločinima koji su obuhvaćeni Izveštajem .

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova kreirani su suprotno Rezoluciji Saveta bezbednosti UN 1244 (1999), van okvira privremene administracije uz potpuno ignorisanje ovlašćenja UNMIK-a,³⁰ na osnovu tzv. Ustava Republike Kosovo (koji Srbija kao i većina država) ne priznaje. Uspostavljanje formalne saradnje sa ovim „pravosudnim institucijama“ označavalo bi akt priznanja državnosti Kosova. Budući da su formirana kao organi pravosudnog sistema tzv. Republike Kosovo, njihove odluke ne bi mogle da budu priznate u Republici Srbiji. Međutim, njihovo postojanje ni na koji način ne sprečava pravosudne organe Republike Srbije da se bave istragom i da sprovode krivične postupke koji bi se ticali zločina obuhvaćenih Izveštajem Saveta Evrope i ne derogira obavezu drugih država da po pitanjima koja se tiču sprovođenja Izveštaja Saveta Evrope saraduju sa pravosudnim institucijama Republike Srbije.

stiču iz Izveštaja Parlamentarne skupštine Saveta Evrope od 7. januara 2011. godine, koji nabrāja niz veoma specifičnih krivičnih tvrdnji i preporučuje njihovu istragu i gonjenje. Ove obaveze su bile inkorporisane u pravni okvir Republike Kosovo, usvajanjem Zakona br. 04 /L-274 .“ /odnosno Zakona o ratifikaciji Međunarodnog sporazuma između Republike Kosova i Evropske Unije o misiji Evropske Unije za vladavinu zakona na Kosovu/. Presuda. *op. cit.*, para. 51.

30 United Nations Mission in Kosovo.

Pozicija Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova, kao pravosudnih organa tzv. Republike Kosovo koji se nalaze pod potpunom kontrolom tzv. Ustavnog suda Republike Kosovo, omogućava sprovođenje pravosudne politike (koju uvek kreira tužilaštvo) koja se kreće u pravcu staranja opravdanja za kreiranja tzv. nezavisne države Kosovo.

6. DRŽAVNOST, „INTERNACIONALIZOVANA VEĆA“ I SPECIJALIZOVANO TUŽILAŠTVO KOSOVA

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova odudaraju po svojoj prirodi od uobičajenih klasifikacija internacionalizovanih ili hibridnih pravosudnih organa.³¹ Iako formirana u potpunosti u pravnom okviru Republike Kosovo, sastavljena su isključivo od stranaca. Reč je, kako se navodi, o „četvrtom modelu internacionalizacije“ pravosuđa na Kosovu i Metohiji,³² o prvim „pravosudnim institucijama“ koje iz naročitih razloga ne upošljavaju „lokalno osoblje.“³³

Činjenica da je celokupno osoblje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva sastavljeno od osoba van teritorije Kosova i Metohije ne čini ih međunarodnim tribunalom. Pod međunarodnim tribunalom se podrazumeva onaj koji deluje na međunarodnom nivou (osnovan ugovorom ili odlukom međunarodnog tela, npr. Saveta bezbednosti) dok se pod hibridnim ili internacionalizovanim podrazumeva mešoviti sastav tribunala. Sama reč internacionalizovan ili hibridan ne daje jasnu predstavu kakav je tribunal u pitanju. Nije zgoreg napomenuti da ono što jednu pravosudnu instituciju čini legalnom (i legitimnom) je pravni (i politički) osnov njenog formiranja, a ne njen personalni sastav.

Specijalizovana Veća Kosova donose odluke „u ime naroda Kosova“, i stoga deluju kao „nacionalni sud“ jednako kao i drugi sudovi formirani na osnovu tzv. Ustava Republike Kosovo. Činjenica da su sastavljeni samo od „stranaca“ pre govori o prirodi uprave na teritoriji Kosova i Metohije koja se ni u kom slučaju ne može podvesti pod međunarodnu upravu u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244 (1999). Drugim rečima, osnivanje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova pre odražava prirodu uprave nad Kosovom i Metohijom koja se odavno otrgla od Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1244. Način na koji je došlo do formiranja Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova jasno pokazuju da Kosovo nije formirano kao nezavisna država, ni *de facto* ni *de jure*, kao i o ulozi Evropske unije u nastojanju da se izgradi „državnost Kosova“.³⁴

31 E. Cimiotta /2016/: The Specialist Chambers and the Specialist Prosecutor's Office in Kosovo, *The Regionalization of International Criminal Justice in Context*, n° 14/1, pp. 53–72. Priroda Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova se ne može razmatrati unutar postojećih modela hibridnih ili internacionalizovanih tribunala. Za karakteristike Specijalizovanih veća vidi: C. Stahn /2016/: *Tribunals are Dead, Long Live Tribunals: MICT, the Kosovo Specialist Chambers and the Turn to New Hybridity*, EJILTalk, <https://www.ejiltalk.org/tribunals-are-dead-long-live-tribunals-mict-the-kosovo-specialist-chambers-and-the-turn-to-new-hybridity/>.

32 S. Williams. *op. cit.*, p. 35.

33 Čini se da je osnovni razlog iskustvo sa istragama koje je vodilo tužilaštvo Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju.

34 D. Doli. *op. cit.*

Priroda Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva Kosova se teško može razumeti u vakuumu, u izolaciji od razumevanja aktivnosti (ili politike) Evropske Unije koja se vodi prema Kosovu. Misija EULEKS, kako navodi Doren Doli „praktično deluje na Kosovu kao misija koja tiho podržava suverenu volju Kosova kao nezavisne države. To pokazuje da EULEKS „svesno propušta“ da implementira Rezoluciju 1244, i tako ćutke transformiše svoju ulogu u onog što suštinski podržava državu Kosovo.“³⁵³⁶

7. „PRAVOSUDNA POLITIKA“ SPECIJALIZOVANOG TUŽILAŠTVA KOSOVA

Ukoliko se Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova posmatraju u političkom kontekstu, naglašava se njihov poseban značaj na planu jačanja zahteva za državnošću, opravdanja zahteva za kreiranjem države i olakšanja članstva u ključnim međunarodnim organizacijama kao što je Savet Evrope. Od sudskih veća i tužilaštva formiranih na osnovu tzv. Ustava Republike Kosovo i pod kontrolom tzv. Ustavnog suda Republike Kosovo, u čijem radu učestvuju isključivo državljani država priznavača nezavisnosti Kosova i koje su učestvovala u agresiji na Jugoslaviju 1999. godine³⁷ ne može se očekivati da objektivno sagledaju činjenice koje leže u osnovi sukoba na teritoriji Kosova i Metohije i da deluju na nepristrasan način. Vremenski period koji pokrivaju optužnice Specijalizovanog tužilaštva Kosova (1998–2000. godina), je period najveće aktivnosti tzv. Oslobođilačke vojske Kosova i period NATO agresije na Jugoslaviju. Svakako, reč je o periodu u kome je nesporno da je Savezna Republika Jugoslavija odnosno Republika Srbija imala (potpuni) suverenitet na teritoriji Kosova i Metohije, dok je Savet bezbednosti UN tzv. Oslobođilačku vojsku Kosova kvalifikovao kao organizaciju koja je vršila terorističke akte i insistirao na očuvanju teritorijalnog integriteta svih država u regionu.³⁸

35 D. Doli. *ibid.*, p. 145.

36 Preuzimanjem ključne uloge Evropske unije na Kosovu i Metohiji omogućeno je da se „svesno propusti“ implementacija Rezolucije Saveta bezbednosti UN (1244). Kako UNMIK nije mogao da suspenduje svoja ovlašćenja na osnovu Rezolucije 1244, od suštinskog značaja je bilo preuzimanje odgovornosti od EU. U odsustvu efikasne administracije UN (UNMIK) „koja bi osporila kosovske institucije i njihov legitimitet, „iako neutralna prema nezavisnosti Kosova i nikada se ne poziva na Republiku Kosovo u formalnom smislu, ona je činjenično delovala kao državni agent na osnovu unutrašnjeg pravnog ovlašćenja. Manevar EU u toj pravnoj premisi, koristeći strategiju propusta (za sprovođenje zakona UN) dala je kosovskim institucijama mogućnost da uspostave efektivnu kontrolu nad Kosovom i zamene misiju UN, njen legitimitet u međunarodnom pravu i upravljaju nezavisno od državne vlasti. D. Doli. *ibid.*, p. 145. O shvatanju odnosa EU i Kosova vid. H. V. Kuci /2021/: Legal Characteristics of the EU-Kosovo Relations, *Perspectives of Law and Public Administration*, n° 10/3, pp. 347–361.

37 Za spisak sudija vid. <https://www.scp-ks.org/en/specialist-chambers/chambers>. Među sudijama nalaze se, između ostalih, i branioci Mladena Markača, Ante Gotovine, Sefera Halilovića i Ljube Boškovičkog pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju – Kai Ambos i Guénaél Mettraux.

38 Primera radi, Rezolucijom 1160 (1998) od 31. marta 1998. između ostalog se navodi: „condemning the use of extensive force by Serbian police forces against civilians and peaceful demonstrators in Kosovo, as well as all acts of terrorism by the Kosovo Liberation Army or any other group

Kao posebno pitanje postavlja se status albanskih oružanih grupacija, posebno tzv. Oslobođilačke vojske Kosova. Javna redigovana verzija izmenjene optužnice (*Public Redacted Version of Amended Indictment*) protiv Hašima Tačija, Kadri Veseljija, Redžepa Selimija i Jakupa Krasnićija od 29. aprila 2022. godine sadrži osnovne elemente koncepcije politike tužilaštva. Detaljna analiza optužnice je van domašaja ovog rada, stoga iznosimo samo one elemente koji nedvosmisleno ukazuju na pravac u kom će se verovatno kretati politika Specijalizovanog tužilaštva i verovatno i Specijalizovanih veća.³⁹

U Optužnici se kao strane u sukobu navode, s jedne strane, Oslobođilačka vojska Kosova, a sa druge strane „snage SRJ i Republike Srbije, uključujući jedinice Vojske Jugoslavije, policije i drugih jedinica MUP-a, i drugih grupa koje su se borile za račun SRJ i Srbije (SRJ snage)“. Pri tome, Oslobođilačka vojska Kosova se u optužnici prikazuje kao „organizovana oružana grupacija sa dovoljnim stepenom organizacije da kontroliše teritoriju, planira i izvodi sinhronizovane oružane napade i druge ofanzivne i defanzivne vojne operacije.“⁴⁰ Formiranje i aktivnosti Oslobođilačke vojske Kosova navode se u kontekstu njihove težnje za nezavisnošću Kosova.

Optužnicom se ne daje pravna kvalifikacija strana u sukobu, već se samo navode oružane formacije koje su uzele učešća u sukobu.⁴¹

Pitanje prirode oružanog sukoba i strana u sukobu sigurno će se javiti tokom suđenja kao preduslov za rešavanje mnogobrojnih drugih pitanja, uključujući tu i pitanje primene pravila međunarodnog humanitarnog prava koje leži u osnovu optužbi. Od posebnog će značaja biti pravna kvalifikacija Oslobođilačke vojske Kosova kao strane u sukobu.

Optužnica sadrži navode iz kojih se jasno da zaključiti da Specijalizovano tužilaštvo tzv. Oslobođilačku vojsku Kosova tretira kao narodnooslobođilački pokret ili kao ratujuću stranu, odnosno kao stranu u oružanom sukobu koja „u borbi za nezavisnost“ raspolaže svim elementima koji se zahtevaju za priznavanje subjektiviteta po međunarodnom pravu.⁴²

Specijalizovano tužilaštvo jednostavno prenebregava činjenicu da je Savet bezbednosti tzv. Oslobođilačku vojsku Kosova identifikovao kao organizaciju koja vrši terorističke akte, i u para. 21. Optužnice izneo sledeće:

of individual and all external support for terrorist activity in Kosovo, including finance, arms and training...”. Vid. takođe i rezolucije 1199 od 23. septembra 1998, 1203 od 24. oktobra 1998, 1239 od 14. maja 1999 i 1244 od 10. juna 1999.

39 Vid. The Specialist Chamber of the Constitutional Court, KSC-CC-2022–15 *Decision on the Referral of Hashim Taci Concerning the Right to an Independent and Impartial Tribunal Established by Law and to a Reasoned Opinion*, 13 June 2022.

40 Vid. para. 19 i 19 Optužnice.

41 Pod međunarodnim oružanim sukobom podrazumeva se sukob država kao organizovanih političkih jedinki a „u ime strana u sukobu oružane operacije izvode oružane snage kao specijalizovani deo unutrašnje strukture strana u sukobu“. Sa druge strane, „unutrašnji sukob je prolongirano oružano nasilje između vladinih vlasti i organizovanih oružanih grupa unutar države.“ Drugim rečima, za postojanje oružanog sukoba neophodno je postojanje strana u sukobu koje su organizovane političke jedinice, države ili organizovane oružane grupacije.

42 Za raspravu o narodnooslobođilačkim pokretima, ustanicama i ratujućim stranama kao subjektima međunarodnog prava vid. M. Shaw /2017/: *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 195–196; M. Kreća /2022/: *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, pp. 166–168.

„31. marta 1998. sukob je eskalirao do mere da je Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija usvojio Rezoluciju 1160, zabranjujući prodaju ili nabavku oružja i srodnih materijala SRJ, pozivajući SRJ da preduzme mere za postizanje političkog rešenja situacije na Kosovu i poziva OVK da osudi terorističke akcije i nastavi svoje ciljeve mirnim putem.“

Drugim rečima, u Optužnici se iskrivljeno prikazuju čak i rezolucije Saveza bezbednosti UN. Naime, Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1160 nije pozvana Oslobođilačka vojska Kosova da osudi terorističke aktivnosti već se „rukovodstvo kosovskih Albanaca“ (*Kosovar Albanian Leadership*) poziva da osudi „akte terorizma Oslobođilačke vojske Kosova ili bilo koje druge grupe pojedinaca“. Drugim rezolucijama Saveta bezbednosti koje se odnose na Kosovo takođe se osuđuju terorističke aktivnosti Oslobođilačke vojske Kosova. Ovi navodi nisu našli svoje meso u optužnici.

Kontekstuelni element zločina protiv čovečnosti je postojanje sistematskog ili široko rasprostranjenog napada na civilno stanovništvo, odnosno – žrtve su civili (lica koja ne uzimaju aktivno učešće u neprijateljstvima). Specijalizovano tužilaštvo je kao žrtve navelo „opponente“ Oslobođilačke vojske Kosova. Izigravajući osnovnu koncepciju zločina protiv čovečnosti, Specijalizovano tužilaštvo je napad na civilno stanovništvo preimenovalo u napad na „opponente Oslobođilačke vojske Kosova“.⁴³

Jedinstveno rešenje bez uporišta u danas već bogatoj međunarodnoj praksi je da se žrtve zločina protiv čovečnosti imenuju kao „opponenti“ odnosno protivnici tzv. Oslobođilačke vojske Kosova. Nesporno je da su žrtve zločina protiv čovečnosti – civilno stanovništvo – odnosno osobe koje ne uzimaju aktivno učešće u neprijateljstvima i ne pripadaju oružanim snagama.⁴⁴

UMESTO ZAKLJUČKA

Mnoštvo je pitanja koja se postavljaju u vezi sa Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom Kosova koja nisu obuhvaćena ovim člankom. Međutim, i ona koja su obuhvaćena ne daju drugog osnova nego zaključku da formiranje Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva i njihova potpuna inkorporacija u pravosudni sistem tzv. Republike Kosovo, pod vrhovnim autoritetom tzv. Ustavnog suda Republike Kosovo, iako sastavljeni od stranaca iz država koje priznaju nezavi-

43 „Those perceived as opponents of the KLA included: (i) the Serbian, Roma and Ashkali populations; (ii) Catholics; (iii) civilians allegedly collaborating with Serb authorities or allegedly interacting with Serbs; (iv) Albanians affiliated to or supporting the LDK or other parties perceived as anti-KLA; (v) Albanians not having joined or not supporting the KLA; and (vi) individuals with current or former employment perceived as anti-KLA (collectively, the “Opponents”) ... The supporting material shows that, while a small number of these individuals were employed by or were affiliated with the Serbian/Yugoslavian military or police, they were not taking active part in the hostilities at the time of their apprehension and they were targeted because of their perceived Opponent status.” *Public Redacted Version of Decision on the Confirmation of the Indictment Against Hashim Thaci, Kadri Veseli, Rexep Selimi and Jakup Krasniqi*, Case No. KSC-BC-2020-06 Pre Trial Judge, Kosovo Specialist Chambers, 30. September 2022, para. 32.

44 IHL Database: Customary International Law, International Committee of Red Cross, Practice Relating to Rule 5 – Definition of Civilians, https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v2_rul_rule5.

snost Kosova, omogućava da se fundamentalne postavke na kojima se zasniva teza o nezavisnosti Kosova ne samo ne dovode u pitanje, već da dobiju i sudsku verifikaciju.

Drugim rečima, može se postaviti pitanje da li je formiranje Specijalizovanog tužilaštva i Specijalizovanih veća Kosova učinjeno, kao se navodi u izjavama zvaničnika EU i SAD „da bi se ostvarila pravda za nekažnjene zločine Oslobođilačke vojske Kosova i ojačala vladavina prava i promovisalo pomirenje unutar Kosova⁴⁵ ili da se i kroz sudske procese pred ovim pravosudnim institucijama opravda NATO agresija na Jugoslaviju 1999. godine i aktivnosti Oslobođilačke vojske Kosova koja je, kako je potvrdio i Savet bezbednosti UN, u vreme svoje najveće aktivnosti vršila akte terorizma.

Status Specijalizovanih veća i Specijalizovanog tužilaštva je takav da onemogućava saradnju sa državama koje nisu priznale nezavisnost Kosova kao i sa organima vlasti Republike Srbije. Saradnja bi se svakako okvalifikovala kao akt priznavanja nezavisnosti Kosova, bez mogućnosti učešća u iznošenju argumentacije u pogledu elemenata koji će se nužno postaviti i podvrgavanja autoritetu tzv. Ustavnog suda Republike Kosovo.

LITERATURA

- Cimiotta E. /2016/: The Specialist Chambers and the Specialist Prosecutor's Office in Kosovo: The Regionalization of International Criminal Justice in Context, *Journal of International Criminal Justice*, n° 14/1.
- Cross M. E. /2016/: Equipping the Specialist Chambers of Kosovo to Try Transnational Crimes: Remarks on Independence and Cooperation, *Journal of International Criminal Justice*, n° 14/1.
- Doli D. /2019/ *The International Element, Statehood and Democratic Nation-building: Exploring the Role of the EU and International Community in Kosovo's State-formation and State-building*, Springer.
- Gajić A. /2018/: *Međunarodnopravni status Kosova i Metohije i pridruživanje Srbije Evropskoj uniji*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Kreća M. /2022/: *Međunarodno javno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Kuci H., Vlahna K. /2021/: Legal Characteristics of the EU-Kosovo Relations, *Perspectives of Law and Public Administration*, n° 10/3.
- Och S., Walters K. /2022/: Forced Justice: The Kosovo Specialist Chambers, *Duke Journal of Comparative & International Law*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4103632.
- Shaw M. /2017/: *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Stahn C. /2016/: *Tribunals are Dead, Long Live Tribunals: MICT, the Kosovo Specialist Chambers and the Turn to New Hybridity*, September 23, 2016, EJILTtalk, <https://www.ejiltalk.org/tribunals-are-dead-long-live-tribunals-mict-the-kosovo-specialist-chambers-and-the-turn-to-new-hybridity/>.

45 Statement of EU Embassies/Offices, EUSR/EU Office and US Embassy in Kosovo on the adoption of constitutional amendment and law on the establishment of the Specialist Chambers, U.S. EMBASSY IN KOSOVO (Aug. 3, 2015), <https://xk.usembassy.gov/joint-statement/>.

Stojanović S. P. /2018/: Specijalizovana sudska veća Kosova u Hagu – generalni pristup – in: *Suverenitet i rad međunarodnih sudova*, Udruženje za međunarodno krivično pravo, Tara.

Williams S. /2016/: The Specialist Chambers of Kosovo: The Limits of Internationalization, *Journal of International Criminal Justice*, n° 14/1.

Ujedinjene Nacije

United Nations, Security Council Resolution 1160 (1998), 31 March 1998.

United Nations, Security Council Resolution 1199 (1998), 23 September 1998.

United Nations, Security Council Resolution 1203 (1998), 24. October 1998.

United Nations, Security Council Resolution 1239 (1999) 14 May 1999.

United Nations, Security Council Resolution 1244 (1999) 10 June 1999.

United Nations, Statement by the President of the Security Council, 26 November 2008, S/PRST/2008/44.

Savet Evrope

Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution 1782 (2011) Investigation of allegations of inhuman treatment of people and illicit trafficking in human organs in Kosovo. (Rezolucija 1782 [2011] Parlamentarne skupštine Saveta Evrope kojom se usvaja Izveštaj o nečovečnom postupanju sa ljudima i nedozvoljenoj trgovini ljudskim organima na Kosovu).

Evropska unija

European Union, Council, Council Decision 2014/685/CFSP of 29 September 2014 amending Joint Action 2008/124/CFSP on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO, OJ L 284/51 od 30.09.2014.

OEBS

Kosovo's War Crime Trials: An Assessment ten Years On 1999–2009, Organization for Security and Co-operation in Europe – Mission in Kosovo, Department of Human Rights and Communities, 2010.

Legislativa tzv. Kosova

Tzv. Ustav Republike Kosovo.

Tzv. Ustavni sud Republike Kosovo, Presuda u slučaju br. KO26/15 od 15. aprila 2015. godine.

Zakon br. 04/L-274 i ratifikaciji međunarodnih sporazuma između Republike Kosovo i Evropske unije o misiji vladavine prava Evropske unije na Kosovu koji je stupio na snagu 30. maja 2014. godine.

Zakon br. 065/L-053 o Specijalizovanim većima i Specijalizovanom tužilaštvu Kosova usvojen 03. avgusta 2015. godine.

Sporazumi

Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Kosovo concerning the Hosting of the Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution in the Netherlands, 15. 02. 2016, https://www.scp-ks.org/sites/default/files/public/bwbv0006581-gelend_van_15-02-2016_tm_heden_zichtdatum_30-11-2016_0.pdf.

Interim Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the Republic of Kosovo concerning the Hosting of the Kosovo Relocated Specialist Judicial Institution in the Netherlands 2016, <https://www.scp-ks.org/en/documents/interim-host-state-agreement-between-netherlands-and-kosovo>.

Specijalizovana veća i Specijalizovano tužilaštvo Kosova

Prvi izveštaj, Specijalizovana veća Kosova i Specijalizovano tužilaštvo Kosova, https://www.scp-ks.org/sites/default/files/public/content/ksc_spo_first_report_ser.pdf.

Public Redacted Version of Decision on the Confirmation of the Indictment Against Hashim Thaci, Kadri Veseli, Rexep Selimi and Jakup Krasniqi, Case No. KSC-BC-2020-06 Pre Trial Judge, Kosovo Specialist Chambers, 26. October 2020.

The Specialist Chamber of the Constitutional Court, KSC-CC-2022-15, Decision on the Referral of Hashim Taci Concerning the Right to an Independent and Impartial Tribunal Established by Law and to a Reasoned Opinion, 13 June 2022.

*Aleksandar V. Gajić**

THE NATURE AND THE STATUS OF THE KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS AND SPECIALIST PROSECUTOR'S OFFICE: THE EUROPEAN UNION PROJECT IMPLEMENTED THROUGH „KOSOVO LEGISLATION“

SUMMARY

In this article, the Author considers various issues concerning the nature and the status of the Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office whose establishment was projected by the European Union (in the field of foreign and security policy) and implemented through legal instruments of the so-called „Republic of Kosovo“, with the full logistical and financial support of the European Union. Those judicial institutions deal with key events from 1998 to 2000 and also with the legal qualifications and status under international law of the main actors in the conflict on the territory of Kosovo and Metohija. The institutional and Legal framework established by the creation of the Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office enables implementation of the prosecutorial policy that goes in the direction of the “legalization” of the Kosovo Liberation Army and strengthening the claim of certain political actors for Kosovo independence.

Keywords: Kosovo Specialist Chambers, Specialist Prosecutor's Office, UN Security Council Resolution 1244 (1999), Kosovo, European Union, Council of Europe.

* University of Belgrade Faculty of Law, Associate Professor, gajic@ius.bg.ac.rs.